

Eerste ervaringen opzet en uitvoering Meetnet ANLb

Dit voorjaar is RAVON in opdracht van de samenwerkende Provincies (BIJ12) begonnen met het opzetten van een meetnet om de effectiviteit van Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb) op populaties vissen en amfibieën te onderzoeken. RAVON werkt hierbij onder andere samen met agrarische natuurverenigingen en collectieven en diverse vrijwilligersgroepen.

De aanwezigheid van doelsoorten is inmiddels al in ruim 300 kilometerhokken onderzocht, zowel op locaties met als zonder (referentielocaties) agrarische beheerspakketten. In het voorjaar en de vroege zomer heeft de nadruk hierbij gelegen op het aantonen van amfibieën. Hierbij zijn op veel locaties heikikkers, knoflookpadden, boomkikkers en kamsalamanders aangetroffen, ondanks dat het meetnet pas na het hoogtepunt van de amfibieënvoortplantingsperiode is gestart.

Vanaf augustus is de focus verschoven naar de visfauna, maar ook tijdens de amfibieënmonitoring zijn al in meerdere sloten in het agrarisch gebied zeldzame grote modderkruipers aangetroffen.

Om beginnende enthousiaste monitorders goed te begeleiden en wegwijs te maken binnen het nieuwe meetnet, gaan er geregeld RAVON professionals mee het veld in. Hieronder volgt een korte impressie van twee dagen ANLb-monitoring met nieuwe deelnemers van het meetnet.

Zuid-Hollandse polders van Leerdam (30 juni)

Binnen het werkgebied van het agrarische Collectief Alblasserwaard/Vijfheerenlanden zijn 31 kilometerhokken geselecteerd om deel uit te maken van de ANLb-monitoring. Reden genoeg voor mij om samen met projectmanager van het collectief, Marcel Benschop, en zijn zoon, een start te maken met de monitoring.

Op 30 juni hebben wij gezamenlijk een bezoek gebracht aan bezoekboerderij Het Achterhuis, aan het Hoogeind in Leerdam. Op de percelen ter plekke liggen meerdere meetpunten. Aan het einde van de ochtend heet eigenaar Jan Zijderveld ons hartelijk welkom, terwijl een schoolklas op excursie is op de boerderij. De eerste onderzoekslocatie, een rijk begroeide sloot met volop bloeiende watergentiaan, leverde al snel interessante soorten

Meetpunt in Zuid-Hollandse sloot met onder meer kleine modderkruiper, bittervoorn en juveniele heikikkers.

Marcel Benschop op zoek naar vissen in een poldersloot in Leerdam.

op, waaronder bittervoorn, kleine modderkruiper, zeelt, jonge heikikkers en larven van de kleine watersalamander. Mooie resultaten en kenmerkend voor een gezonde sloot! We bekeken de vangst uitgebreid in een cuvet, zodat de kenmerken van de verschillende soorten goed zichtbaar waren. Een sloot even verderop liet een vergelijkbare soortensamenstelling zien. We vingden ook een snoek van ongeveer 20 cm. Vervolgens onderwierpen we de poel er vlakbij aan een inspectie met onze schepnetten. Hier vingden we opnieuw jonge heikikkers en larven van de kleine watersalamander, naast vele stekelbaarsjes. Larven van de zeldzame kamsalamander vonden we dit keer niet, maar gezien de vondst van een volwassen kamsalamander iets verderop, sluiten we de aanwezigheid binnen de meetpunten niet uit. Al met al een zeer succesvolle middag met mooie waarnemingen!

Vissen in slotenrijk Friesland (9 augustus)

In Friesland komt de grote modderkruiper verspreid in het midden en (zuid)oosten van de provincie voor. Ook de bittervoorn komt binnen de provinciegrenzen voor, maar veelvuldiger dan voorgaande soort. Binnen het beheersgebied van het collectief ELAN (Zuidoost Friesland) zijn dan ook meerdere kilometerhokken aangewezen om de aanwezigheid van deze soorten te onderzoeken.

Op 9 augustus ben ik samen met vrijwilliger Willem Oevering op pad geweest in Langezwaag om beide soorten te zoeken. Uit de directe omgeving zijn enkele waarnemingen van grote modderkruiper bekend. De verwachting is dat deze soort op meer plekken voorkomt gezien de aanwezigheid van vele geschikt ogende sloten. De te onderzoeken locaties liggen op de percelen van een melkveebedrijf van de familie Haaijer. De eigenaren bleken zeer enthousiast over de monitoring. Mevrouw Haaijer werkt zelfs voor het collectief! We hebben dan ook ruim een uur aan de koffietafel gepraat over de invulling van de natte dooradering, de doelsoorten in en rondom de sloten en welke beheerspakketten bij uitstek geschikt zijn om deze doelsoorten te helpen. Uiteraard is er ook fanatiek in de sloten geschept. Een tweetal sloten oogt zeer geschikt voor grote modderkruiper, met een dichte vegetatie van hoornblad,

Friese vangst: cuvet met zeelt, snoek, kleine modderkruiper en larve van groene kikker.

Meetpunt in een Langezwaagse sloot (Friesland) met hoge dichtheid aan larven van de kleine watersalamander.

waterpest, kikkerbeet en egelskop. Grote modderkruiper is niet waargenomen deze keer, maar gezien het langlopende karakter van het meetnet ANLb zijn er nog voldoende herhaalbezoeken om een nieuwe poging te wagen. Mevrouw Haaijer wist te melden dat deze soort in een nabijgelegen sloot wel eerder is aangetroffen. De kleine modderkruiper is wel veelvuldig gevangen, evenals andere kenmerkende soorten van agrarische sloten en weteringen, zoals snoek, zeelt en tiendoornige stekelbaars. In één van de sloten werd een zeer hoge dichtheid aan larven van de kleine watersalamander aangetroffen; bij vrijwel elke schep werden één of meerdere exemplaren aangetroffen. Dit perceel, dat vaak lang vochtig is en in het voorjaar volstaat met pinksterbloemen, leent zich uitstekend voor het toepassen van een beheerspakket gericht op natuurvriendelijke oevers en ecologisch slootbeheer. Al met al was het een geslaagde dag, met leuke nieuwe contacten en interessante waarnemingen.

Ook in de nazomer en het najaar wordt nog volop in het veld geïnventariseerd, met name gericht op vissen. In het vroege voorjaar van 2017 wordt vervolgens weer gestart met inventarisaties naar roepende amfibieën, te beginnen met de heikikkers.

Ben je benieuwd wat er bij jou in de buurt zoal rondzwemt, -springt en -kruipt in het agrarisch gebied en heb je zin om mee te helpen? Laat het ons weten! Beginnende waarnemers worden door ons op weg geholpen, dus iedereen kan meedoen!

Rémon ter Harmsel

Coördinator Meetnet ANLb
E-mail: r.terharmse@ravn.nl